

Sygn. akt III AUa 35/212

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 kwietnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Jacek Chaciński

po rozpoznaniu w dniu 7 kwietnia 2022 r. w Lublinie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania C. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji Zakładu ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 26 listopada 2021 r. sygn. akt VI U 265/21

I. oddala apelację,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz C. G. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III AUa 35/22

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Radomiu:

1. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 22 października 2020 r. i ustalił, że C. G. nie jest zobowiązany do zwrotu pobranych świadczeń w kwocie 1183,76 złotych stanowiących wyrównanie świadczenia uzupełniającego przyznanego J. G.;

2. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz C. G. kwotę 180 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

Decyzją z dnia 15 kwietnia 1993 roku, nr(...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przyznał J. G. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu A. G.. Termin płatności świadczenia został ustalony na 20. dzień każdego miesiąca.

Decyzją z dnia 12 maja 2020 roku, nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przyznał J. G. świadczenie uzupełniające od dnia 1 października 2019 roku, tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku. Termin wypłaty świadczenia ustalono na tożsamy z terminem wypłaty renty rodzinnej. Po raz pierwszy świadczenie uzupełniające – wraz z wyrównaniem – miało zostać wypłacone razem z rentą rodzinną w czerwcu 2020 roku.

W dniu (...) J. G. zmarła.

Zakład Usług (...) „(...)” M. R., działając w imieniu skarżącego, dokonał niezbędnych czynności celem uzyskania zasiłku pogrzebowego, składając w dniu 2 czerwca 2020 roku podpisany przez C. G. wniosek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. o wypłatę zasiłku pogrzebowego wraz z kompletem potrzebnych dokumentów, w tym kopię odpisu skróconego aktu zgonu J. G.. Wypłata świadczenia nastąpiła bezpośrednio na rachunek bankowy zakładu usług pogrzebowych (wniosek wraz z załącznikami w aktach ZUS dotyczących zasiłku pogrzebowego, bez numeracji kart).

Mimo wiedzy na temat śmierci J. G., organ rentowy w dniu 18 czerwca 2020 roku wypłacił zmarłej, na wskazany przez nią rachunek bankowy, którego współwłaścicielem był C. G., wyrównanie świadczenia uzupełniającego za okres od 1 października 2019 roku do 31 maja 2020 roku oraz rentę za miesiące: czerwiec – sierpień 2020 roku.

W dniu 24 sierpnia 2020 roku skarżący dokonał zwrotu na rachunek bankowy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych świadczenia rentowego J. G. za miesiące lipiec i sierpień 2020 roku. Zaś w dniu 27 października 2020 roku zwrócił kwotę renty rodzinnej za miesiąc czerwiec 2020 w wysokości 1.693,91 zł.

Decyzją z dnia 22 października 2020 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wezwał C. G., syna zmarłej, do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres od 01 czerwca 2020 roku do 30 czerwca 2020 roku w łącznej kwocie 2.877,67 zł, bowiem świadczenia zostały przekazane po zgonie świadczeniobiorcy. Powyższą decyzję skarżący odebrał w dniu 26 października 2020 roku (decyzja w aktach ZUS J. G. – brak numeru karty, potwierdzenie odbioru – k. 102 akt ZUS J. G.).

Pismem z dnia 14 stycznia 2021 roku wezwano C. G. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 01 czerwca do 30 czerwca 2020 roku w kwocie 1.183,76 zł wraz z kosztami upomnienia w wysokości 11,60 zł w terminie 7 dni od dnia doręczenia upomnienia. Pismo to zostało odebrane przez skarżącego w dniu 19 stycznia 2021 roku.

Na mocy tytułu wykonawczego nr (...) z dnia 27 stycznia 2021 roku dokonano zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego i wkładu oszczędnościowego na rachunku bankowym C. G. w wysokości 1.266,63 zł, na którą składały się: kwota nienależnie pobranego świadczenia w wysokości 1.183,76 zł, kwota kosztów upomnienia – 11,60 zł i kwota kosztów egzekucyjnych – 71,00 zł.

W dniu 9 lutego 2021 roku C. G. wniósł zarzuty w sprawie prowadzonej przeciwko niemu egzekucji administracyjnej, wnosząc o umorzenie prowadzonego przeciwko niemu postępowania oraz o zwrot wyegzekwowanej kwoty w wysokości 1.266,36 zł. W dniu 27 października 2020 roku skarżący zwrócił na konto organu rentowego kwotę 1.693,91 zł tytułem renty rodzinnej za miesiąc czerwiec 2020 roku, gdyż J. G. zmarła w dniu (...) i świadczenie to nie było jej należne. W zarzutach podniósł, że kwota 1.183,76 zł wypłacona została tytułem wyrównania świadczenia uzupełniającego za okres od 1 października 2019 roku do 31 maja 2020 roku. Ponadto wskazał, że należność objęta tytułem wykonawczym nie jest kwotą wypłaconą na jego rzecz, a na rzecz jego matki. Sam nie otrzymał decyzji, z której wynikałoby, że nałożono na niego obowiązek zwrotu jakichkolwiek kwot. Wobec powyższego nie jest osobą obowiązana do zapłaty należności dochodzonej w postępowaniu egzekucyjnym.

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2021 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. zawiesił postępowanie egzekucyjne prowadzone na podstawie tytułu wykonawczego nr (...) do czasu wydania ostatecznego postanowienia w sprawie zarzutów, a następnie postanowieniem z dnia 22 marca 2021 roku uznał zarzuty braku wymagalności zobowiązania w stosunku do C. G. za zasadne i umorzył to postępowanie.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów, których prawdziwości i wiarygodności strony nie kwestionowały w toku postępowania. Stanowiły zatem wiarygodne dowody w niniejszej sprawie.

W toku postępowania dowodowego Sąd przeprowadził jedynie dowód z dokumentów. Zdaniem Sądu, było to wystarczające dla wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Z tego względu nie zachodziła potrzeba dopuszczenia dowodu z przesłuchania stron. Zwłaszcza, że ustalone fakty nie były sporne. W szczególności bezsporne było, że w dacie 02 czerwca 2020 roku do ZUS wpłynął akt zgonu J. G., a w dniu 18 czerwca 2020 roku organ rentowy przekazał na jej konto (wspólne z C. G.) pieniądze z tytułu renty rodzinnej i świadczenia uzupełniającego. Sąd podniósł, że organ rentowy zajął na rozprawie stanowisko, iż nie będzie udowadniał, że wypłata przedmiotowego świadczenia nastąpiła z przyczyn od niego niezależnych.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołanie było zasadne.

Sąd wskazał, że zgodnie z treścią art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 31 lipca 2019 roku o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz.U. z 2021 roku, poz. 1842) osoba, która pobrała nienależnie świadczenie uzupełniające, jest obowiązana do jego zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenie uzupełniające uważa się świadczenie wypłacone osobie innej niż osoba, która została wskazana w decyzji przyznającej świadczenie, z przyczyn niezależnych od organu właściwego (ust. 2 pkt 5).

W ocenie Sądu wskazane w odpowiedzi na odwołanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. przepisy, na podstawie których wydano zaskarżoną decyzję, w postaci art. 7 ustawy z dnia 31 lipca 2019 roku o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz.U. z 2020 roku, poz. 1936 ze zm.) w zw. z art. 138 ust. 1 i 3 ustawy emerytalnej i art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 roku, poz. 266), nie miały zastosowania w niniejszej sprawie.

Sąd podniósł, że zgodnie z treścią art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, w sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie, dotyczących postępowania w sprawie świadczenia uzupełniającego, wypłaty tego świadczenia oraz wydawania orzeczeń, o których mowa w art. 2 ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z wyjątkiem art. 136 tej ustawy.

Zdaniem Sądu kwestia nienależnie pobranego świadczenia uzupełniającego została wyczerpująco uregulowana w art. 8 ustawy z dnia 31 lipca 2019 roku o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Wobec tego niezasadne było sięganie do regulacji zawartych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS oraz w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych.

Bezpodstawne było też oparcie zaskarżonej decyzji na art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2021 roku, poz. 291), skoro art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy o świadczeniu uzupełniającym wyłączył jednoznacznie stosowanie tego przepisu. Przepis ten dotyczy wypłaty niezrealizowanego świadczenia w razie śmierci osoby, która była do tego uprawniona.

Wobec wyłączenia stosowania art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2021 roku, poz. 291), bezzasadne było też stanowisko odwołującego się, że wypłacone przez ZUS w dniu 18 czerwca 2020 roku świadczenie uzupełniające przysługiwało wnioskodawcy jako świadczenie niezrealizowane.

Sąd wskazał, że w realiach niniejszej sprawy przedmiot sporu sprowadzał się do wyjaśnienia, czy w świetle przedstawionej regulacji C. G. zobowiązany jest do zwrotu wypłaconego w dniu 18 czerwca 2020 roku (na wspólne ze zmarłą matką J. G. konto bankowe) przez organ rentowy świadczenia uzupełniającego z wyrównaniem za okres od 1 października 2019 roku do 31 maja 2020 roku. Kluczowe w sprawie jest to, że mimo posiadanej od dnia 02 czerwca 2020 roku wiedzy na temat śmierci J. G., organ rentowy w dniu 18 czerwca 2020 roku wypłacił zmarłej, na wskazany

przez nią rachunek bankowy, wyrównanie świadczenia uzupełniającego za okres od 1 października 2019 roku do 31 maja 2020 roku oraz rentę za miesiąc czerwiec 2020 roku.

W ocenie Sądu w analizowanej sprawie przesłanki wskazane w art. 8 ust. 2 pkt 5 ustawy o świadczeniu uzupełniającym, warunkujące zasadność żądania przez organ rentowy zwrotu od C. G. nienależnie pobranego świadczenia uzupełniającego z wyrównaniem, nie zostały spełnione. Wprawdzie wypłata świadczenia przysługującego matce wnioskodawcy za okres od października 2019 roku nastąpiła po śmierci uprawnionej, to jednak została dokonana z przyczyn, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność. Skarżący powiadomił bowiem organ rentowy o śmierci matki już w dniu 2 czerwca 2020 roku. W tej dacie złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. kopię skróconego aktu zgonu. Zważywszy na fakt, że termin wypłaty przysługującego J. G. świadczenia uzupełniającego z wyrównaniem, ustalony został na ten sam dzień, co termin wypłaty renty rodzinnej, tj. 20. dzień każdego miesiąca, Sąd stwierdził, iż organ rentowy przed dniem wypłaty renty oraz świadczenia uzupełniającego wraz z wyrównaniem dysponował informacją o śmierci uprawnionej. Wypłata świadczenia, dokonana pomimo posiadania takiej wiedzy, nie nastąpiła z przyczyn od organu niezależnych. C. G. nie może zostać obciążony odpowiedzialnością za taki stan rzeczy w sytuacji, gdy w odpowiednim czasie zawiadomił organ rentowy o zgonie ubezpieczonej matki.

Sąd zaznaczył, że organ rentowy, po śmierci ubezpieczonej, wypłacił nie tylko rentę oraz świadczenie uzupełniające z wyrównaniem w dniu 18 czerwca 2020 roku, ale dokonywał wypłaty renty przez dwa kolejne miesiące, tj. do sierpnia 2020 roku. Jak wskazała pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rozprawie w dniu 8 listopada 2021 roku, dokonanie przelewu w dniu 18 czerwca 2021 roku wynikało z przyczyn technicznych, gdyż zaksięgowanej już na koncie zmarłej płatności, nie można było cofnąć. Zaś dalsze przelewy na rzecz zmarłej były konsekwencją błędu organu rentowego.

Zdaniem Sądu Okręgowego w świetle powyższych ustaleń, to organ rentowy odpowiedzialny jest za dokonanie wypłaty w dniu 18 czerwca 2020 roku spornego świadczenia uzupełniającego wraz z wyrównaniem za okres od października 2019 roku, gdyż już w dacie 2 czerwca 2020 roku, miał wiedzę na temat śmierci uprawnionej. W tej sytuacji nie jest on uprawniony do żądania zwrotu pobranego przez skarżącego świadczenia za zmarłą matkę.

Nie została bowiem spełniona przesłanka określona w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 31 lipca 2019 roku o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz.U. z 2021 roku, poz. 1842) w postaci wypłacenia świadczenia innej osobie niż uprawniona z przyczyn niezależnych od organu.

Tak dokonanej oceny nie zmienia fakt, że z uwagi na złożoność operacji finansowych, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wcześniej uruchomił procedurę przekazania świadczenia na rachunek uprawnionej, aby najpóźniej w dacie płatności kwota renty rodzinnej oraz świadczenia uzupełniającego z wyrównaniem znalazły się na jej koncie. Procedury finansowo-księgowe oraz proces techniczny wypłaty świadczenia nie mogą stanowić usprawiedliwienia niemożności wcześniejszej reakcji i anulowania dyspozycji wypłaty świadczenia. To na organie spoczywa obowiązek takiej organizacji pracy, aby nie dochodziło do wypłaty świadczeń, do których prawo ubezpieczonym już nie przysługuje – wygasło (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 listopada 2019 roku, III AUa 383/19, wyrok Sąd Apelacyjny w Katowicach z dnia 22 października 2015 roku, III AUa 2111/14, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 26 września 2012 roku, III AUa 82/12).

Dokonując oceny poczynionych ustaleń Sąd stwierdził, iż okres 16 dni, liczony od dnia uzyskania informacji o śmierci ubezpieczonej do wypłaty świadczenia, był odpowiednim i wystarczającym okresem do wstrzymania przez organ rentowy wypłaty świadczenia uzupełniającego z wyrównaniem.

Mając na względzie powyższe rozważania, Sąd na podstawie art. 47714 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w punkcie drugim sentencji wyroku. Odwołanie zostało uwzględnione, wobec czego – na podstawie art. 98 k.c., statuującego zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy – wnioskodawcy należały się koszty procesu, obejmujące wynagrodzenie pełnomocnika. Zasądzona od organu rentowego na rzecz C. G. kwota

180 zł stanowi wynagrodzenie pełnomocnika, określone na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 265).

Z wyrokiem tym nie zgodził się organ rentowy. Wniósł apelację. Zaskarżył wyrok w całości zarzucając naruszenie art.2,7 i 8 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji w zw. z art.136 i 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS poprzez przyjęcie, że wnioskodawca nie jest zobowiązany do zwrotu pobranego świadczenia uzupełniającego przyznanego jego zmarłej matce J. G. t.j. kwoty wyrównania 1183,76 zł.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Apelacyjny podziela wykładnię przepisów prawa materialnego dokonaną przez Sąd I instancji, Przede wszystkim trafne jest stanowisko tego Sądu, że ustawodawca w art.8 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji w sposób odrębny uregulował zasady zwrotu nienależnie pobranego świadczenia uzupełniającego i nie odesłał w tym zakresie do regulacji zawartych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych. Wynika to jasno z art.7 ust.1 pkt 1 ustawy z 31 lipca 2019 r. W świetle powyższego prawidłowa jest konstatacja Sądu Okręgowego, że organ rentowy w zaskarżonej decyzji błędnie oparł swoje rozstrzygnięcie na przepisie art.136 ustawy emerytalnej.

Sąd I instancji prawidłowo również uznał, że przepis art.8 ustawy z 31 lipca 2019 r zawiera szczególną regulację dotyczącą zwrotu nienależnie pobranego świadczenia przez inną osobę niż wskazana w decyzji przyznającej świadczenie. Wnioskodawca jest niewątpliwie taką osobą. W związku z tym warunkiem powstania obowiązku zwrotu jest wypłata świadczenia z przyczyn niezależnych od organu rentowego. Ta przesłanka w sprawie niniejszej nie ziściła się.

Przepis art.8 ust.5 ustawy nie dotyczy wnioskodawcy, gdyż swym zakresem obejmuje osoby, które miały przyznani świadczenie, a następnie zaszyły okoliczności powodujące ustanie prawa do świadczenia lub zmianę jego wysokości.

Z powyższych względów, skoro wypłata świadczenia nastąpiła z przyczyn zależnych od organu rentowego(wypłata mimo wiedzy o zgodnie J. G.) to nie powstał obowiązek zwrotu świadczenia.

Mając na względzie powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art.385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 2 pkt 1 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.